

Néhány szó a hazai szivarkagyártmányok nikotintartalmának alakulásáról

BERKI FERENC

Kereskedelmi Minőségellenőrző Intézet, Budapest

A dohány főalkaloidja a nikotin, amelynek élettani hatásánál fogva fontos szerepe van abban, hogy a dohánnyt világszerte mint élvezeti szert használják. A dohányban — hasonlóan más alkaloidtartalmú növényekhez — a főalkaloidák egymáshoz közelálló szerkezetű mellékalkaloidák (nornikotin, anabazin, nikotein, nikotimin stb.) kísérik kisebb mennyiségben. Ezek a nikotinhoz hasonló élettani hatást fejtenek ki, a nikotinnal együtt igen erős idegmérgek és legfeljebb mennyiségi hatásban térnek el a nikotintól.

Ismerve a dohányzás népegészségügyi kihatását, világszerte erős törekvés nyilvánul meg a dohánygyártmányok nikotintartalmának csökkentésére. Ezt a célt szolgálja a főfüst rákképző anyagokat (benzpyrén, dibenzpyrén, benzantracén stb.) tartalmazó kátránytartalmának csökkentése mellett a füstszűrős szivarkák ugrásszerű térhódítása külföldön. Ezek nikotin-, illetve kátránycsökkentő hatása igen tág határok, irodalmi adatok szerint 6—56% között mozog. Ezek a számadatok azt bizonyítják, hogy a jelenleg külföldön forgalomban levő füstszűrős szivarkák a célnak nem mindig felelnek meg és egyes esetekben velük csak kismértékű nikotin-ill. kátránycsökkentés érhető el.

Ugyancsak erős törekvés nyilvánul meg nikotinszegény dohányfajták termesztésére, valamint nikotin-csökkentett gyártmányok előállítására. A nálunk is alkalmazott thermo-disszociációs nikotexeljárás nagy hátránya az, hogy a hőkezelés a dohány eredeti ízében, aromájában változást idéz elő.

Hazai dohányiparunkat nem ok nélkül érheti bírálat amiatt, hogy eddig még nem sok történt a füstszűrős szivarkák gyártása terén. Ugyanakkor tömegfogyasztású szivarkáink (Munkás, Kossuth, Terv) viszonylag nagy nikotintartalmúak, nikotintartalmuk egy gyártmányféleségen belül is erős ingadozást mutat. Jelenleg tömeggyártású szivarkáink átlag-nikotintartalma 2% körül mozog. Ez alatta van ugyan az MSZ 6227 sz. szabványtervezet által maximálisan megengedett 2,5%-os értéknek és a múlthoz viszonyítva javulást mutat, de úgy minőségi, mint népegészségügyi szempontból a tömegfogyasztású szivarkák nikotintartalmának további csökkentése kívánatos. Még inkább kifogásolható a helyzet a nikotex-gyártmányok területén. Köztudomású, hogy a nikotex szivarkagyártmányokat orvosi tanácsra fogyasztják, abban a tudatban, hogy ezekben kevés a nikotín és így egészségük nem szenved olyan ártalmat, mintha nem nikotex-gyártmányokat fogyasztanának.

Nikotex eljárással az eredeti nikotintartalmat kb. 30—40%-kal csökkentik, viszont a nikotex-eljárásnak alávetett dohánykeverék eredeti nikotin-

tartalma állandóan változik és ezzel együtt a kész termék nikotintartalma is. Ez a magyarázata annak, hogy a vizsgálatok során olyan nikotexgyártmányok is találhatóak, amelyek nikotintartalma nagyobb, mint a hasonló elnevezésű, nem nikotexgyártmányé. (Pl. Nikotex Kossuth nagyobb nikotintartalmú, mint a Kossuth). Bár ez a hiányosság nikotexgyártmányainkra nem jellemző és csak szórványosan fordul elő, kiküszöbölése dohányiparunktól sürgős intézkedést követel.

A kiküszöbölés módja: a kiindulási nyersanyag nikotintartalmának rendszeres vizsgálata, válogatás a nikotintartalom szerint, a kész gyártmány nikotintartalmának állandó ellenőrzése. Ez munka- és költségtöbbletet igényel ugyan, de népegészségügyünk érdekében dohányiparunknak ezt vállalnia kell. A nikotexgyártmányok az össz-szivarkagyártásnak ugyanis csak elenyésző kis hányadát képviselik, éppen ezért a kiindulási nyersanyag válogatása nikotintartalom szerint még az objektív nehézségek ismeretében sem látszik megoldhatatlan feladatnak.

Bár az MSZ 6227 sz. szivarkák tárgyú szabványtervezet a nikotexszivarkagyártmányoknál az ipar objektív nehézségeit figyelembe véve 1,5% maximális nikotintartalmat engedélyez, ez a felső határérték nikotexgyártmányok esetében túl nagy és nem tekinthető véglegesnek. A nikotexgyártmányok nikotintartalma véleményünk szerint 1,0%-nál nagyobb nem lehet. Csak így érhető el, hogy a nikotexgyártmányok nikotintartalma a nikotex elnevezésnek ténylegesen megfeleljen.

IRODALMI UTALÁSOK

folyóirat-rövidítései:

Ann: Annales des Falsifications et des Fraudes.

D. L. R.: Deutsche Lebensmittel Rundschau.

É. L. I. P.: Élelmezési Ipar.

É. V. I. K. E.: Élelmiszervizsgálati Közlemények.

F. S.: Fette und Seifen.

Mitt.: Mitteilungen aus dem Gebiete der Lebensmitteluntersuchung und Hygiene.

Milchwiss.: Milchwissenschaft.

M. K. F.: Magyar Kémiai Folyóirat.

Z. A. CH.: Zeitschrift für Analytische Chemie.

Z. L. U. F.: Zeitschrift für Lebensmitteluntersuchung und Forschung.

Z. U. L.: Zeitschrift für Untersuchung der Lebensmittel.

Z. U. N. G.: Zeitschrift für Untersuchung des Nahrung- und Genussmittel.